

"DET VIGTIGSTE ER, AT VI BLIVER VED MED AT FORSTÅ HINANDEN"

– mød forsker og forsidemodel, Ole Lauridsen

ANNE ENGEDAL
REDAKTØR PÅ FOLKEUNIVERSITETET

"Jeg tog aldrig rigtig en beslutning om, at jeg ville på universitetet. Begge mine forældre er akademikere, så det var ikke noget, jeg tænkte over – det var bare dét, man gjorde i min familie."

Sådan beskriver magasinet forsidemodel, Ole Lauridsen, starten på sin karriere på Aarhus Universitet. Som mange andre unge fulgte han den uddannelsesvej, han kendte hjemmefra. Men selvom beslutningen om at tage på universitetet kan virke tilfældig, viste den sig alligevel at være rigtig for Ole. Han endte nemlig med at blive på Aarhus Universitet hele sit arbejdsliv. Et valg, han aldrig har fortrudt: "Jeg har altid elsket at formidle og at undervise. Når du underviser, er du tvunget til at møde mennesker, der hvor de er, for ellers kan du ikke lære dem noget. Det handler om kommunikation, om at arbejde aktivt med at forstå og blive forstået. Det er spændende arbejde."

Sprog er forunderligt og foranderligt

Forståelse og kommunikation er den røde tråd igennem alle de områder, Ole har beskæftiget sig med i sin forskning. Han er oprindeligt uddannet i ældre tysk sprog, og har bidraget til flere dansk/tyske ordbøger. Men selvom han nød at nærde igennem i sproghistorien, blev det hurtigt det moderne sprog og den måde vores kommunikation forandrer sig på, der kom til at fylde i Oles arbejde:

"Sproget er altid i udvikling. Det giver ikke mening at sige, at et sprog på noget tidspunkt er 'færdigt' eller at nogen landsdele, sociale grupper eller generationer har mere ret i den måde, de bruger sproget på, end andre. Selvfølgelig er der nogle overordnede regler. Det er dem, vi finder i retskrivningsordbogen.

Men de siger f.eks. ikke noget om, hvilken betydning vi må lægge i bestemte ord, hvordan vi udtaler dem eller hvor hurtigt, vi må tale. Derfor bliver sproget ved med at være fascinerende at undersøge."

Når en forældregeneration bliver uenig med sine børn om, hvorvidt det at gøre nogen en bjørnetjæne er positivt eller negativt, er der altså ikke nogen af dem, der har endegyldigt ret. Uenigheden er blot et eksempel på sprogets evige forandring, og den er der ifølge Ole ikke noget problem i - så længe vi bliver ved med at kunne forstå hinanden: "Det vigtige i enhver form for sproglig forbindelse er jo, at vi kan forstå hinanden. For hvis vi ikke kan det, bryder kommunikationen sammen. Men så længe, der er forståelse, er forskellene bare fascinerende."

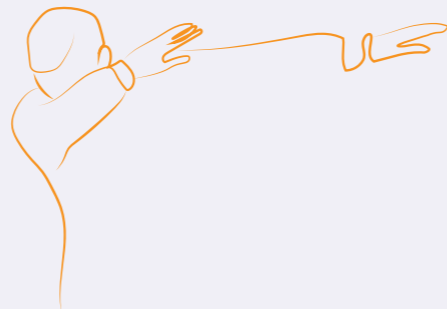
Alle synes altid, deres eget sprog er det eneste rigtige

Ifølge Ole er der altså hverken noget nyt eller sært i, at sprog tales forskelligt af forskellige mennesker. Men derfor er det alligevel noget, der virkelig kan få følelserne i kog og skabe konflikt. Tænk bare på hvor meget tid, uenige mennesker bruger på at påpege hinandens sproglige fejl, på fx de sociale medier. Eller hvordan vi bygger stereotyper om hinanden ud fra den måde, vi taler på:

"Sprog kan virkelig forstærke og skabe fordomme. Når vi f.eks. hører nogen tale jysk, som sprogligt er lidt langsommere, kommer vi til at tænke, at han eller hun også er enten forståelsesmæssigt langsom og dum, eller besindig og velovervejet - alt efter hvordan vi er stemt overfor personen i forvejen. Modsat har vi en tendens til opfatte en hurtigsnakkende københavner enten som særligt kvik eller som overs-

mart og smådum - alt efter hvordan, vi allerede er indstillet overfor ham eller hende. Ingen af delene har noget som helst på sig i virkeligheden, men vi skal virkelig passe på ikke at tænke det," forklarer Ole.

Fordommene kommer, fordi sprog har en unik evne til at skabe dybe fællesskaber mellem mennesker, som taler ens. Når vi genkender os selv i et andet menneskes sprogbrug, giver det en oplevelse af, at vi har noget tilfælles med den anden. At vi også som personer minder om hinanden. Men problemet er, at sproglige fællesskaber er ekskluderende fællesskaber - de forudsætter, at der er nogle andre, der taler anderledes, og som derfor også opleves anderledes. Og så bliver det pludselig et meget personligt stridspunkt, hvem der taler rigtigt:

"Der er enormt meget identitet i sprog. Den måde jeg taler på, oplever jeg som en del af mig og min gruppe. Og derfor gør det ondt at få at vide, at mit sprog ikke er rigtigt, fordi det opleves som om, det er mig, der ikke er rigtigt. Vi har vi alle en tendens til at mene, at lige præcis vores eget sprog er det almindelige, det rigtige sprog - og at de andre, der taler anderledes, derfor er forkerte."

Ungdommen i dag er aldrig, hvad den har været

Nogle af dem, der bruger sproget allermest til at adskille sig fra hinanden, er forskellige generationer. Hver gang en ny generation kommer til, begynder den at bruge sproget på en ny måde - både bevidst og ubevidst. Den mest synlige måde, det sker på, er at den nye generation tilføjer nye ord til sproget. F.eks. bringer unge i dag mange engelske ord ind i sproget. Som når man siger at noget 'clasher' med noget andet, hvis to ting ikke passer sammen. Eller når man siger, at noget er 'nice', hvis det er godt. Det ændrer sproget på en måde, som ældre generationer ikke nødvendigvis er med på - men det er netop også pointen: "Alle nye generationer, til alle tider, har udviklet et nyt sprog for at adskille sig fra dem, der kom før dem. Det er en helt almindelig løsrivelsesproces, hvor man bruger sproget til at bygge sin egen sociale identitet som generation. Forældregenerationen har gjort præcis det samme overfor deres egne forældre, som igen har gjort det overfor oldeforældrene osv.. På den måde er ungdommen til enhver given tid aldrig, hvad den har været," fortæller Ole.

Den sproglige forskellighed generationerne imellem har selvforstærkende effekt, fordi sproget tilpasser sig dem, vi taler mest med i hverdagen. Når jeg taler med dig, indoptager jeg noget af dit sprog og du noget af mit. Derfor er en ungdomsgeneration, som går op og ned af hinanden til daglig (f.eks. i skolen), tilbøjelig til at begynde at tale endnu mere ens og specifikt - og endnu mere anderledes end deres forældre og bedsteforældre.

Det vigtigste er, at vi bliver ved med at forstå hinanden

Men er det ikke et problem, hvis forskellige generationer ender med at tale forskellige sprog? Jo det kan det godt blive, hvis vi kommer for langt væk fra hinanden. Men her er der faktisk en mere subtil trussel imod forståelsen, end de mange nye ord: "Den største forandring fra tidligere til nu, er, at vi taler meget hurtigere. Det er ikke kun i Danmark, man ser det over hele verden, særligt i USA. Vi ved ikke hvorfor og så vidt jeg ved, er der end ikke nogen, der er i gang med at undersøge det. Vi ved bare, at det er et faktum, at vores sprogtempo er steget helt enormt i løbet af blot de seneste 20 år", fortæller Ole.

Sprogtempoet er ifølge Ole den mest presserende udfordring for vores sprog og kommunikation i Danmark, fordi vi kan ende med at tale så hurtigt og utydeligt, at det bliver umuligt for vores samtalepartnere at nå at høre alt, hvad der bliver sagt. Mange mennesker har måske opdaget udviklingen helt ubevidst ved, at det bliver sværere at høre al dialogen, når man f.eks. ser en serie eller en nyhedsudsendelse. Så skruer vi op for lyden eller sætter undertekster på. Men den mulighed har vi ikke i almindelige samtaler med andre: "Jeg tror godt, det kunne gå hen og blive et problem, for ethvert forsøg på kommunikation går i stå, hvis man simpelthen ikke når at høre, hvad hinanden siger. Vi kan selvfølgelig stadig forstå meget, men hvis man hele tiden skal sige 'Hvad?!' eller 'Undskyld, hvad sagde du?', giver det nogle brud i kommunikationen, som er møgirriterende - og så er der risiko for, at vi giver op og accepterer at forstå hinanden mindre."

Selvom sprogtempoet er en trussel under vores fælles forståelse, er der dog også en fortrøstningsfuld måde at modarbejde udviklingen på, hvis du gerne vil blive ved med at kunne forstå menneskene omkring dig - uanset generation:

"Jo mere, vi taler sammen, jo mere blander vi sprog, og jo bedre kan vi forstå hinanden. Hvis vi skal blive ved med at kunne forstå hinanden på tværs af generationer er det vigtigste altså, at vi prioriterer at tale med hinanden på tværs," slutter Ole.

10.000 nye ord siden 2016

Den 8. marts 2019 tilføjede Det Danske Sprog- og Litteraturselskab 780 nye ord, 5 nye betydninger og 10 nye faste udtryk til Den Danske Ordbog. Heriblandt ord som **swag, dialogkaffe, historieforfalsker og readymade**. Siden 2016 har man tilføjet mere end 10.000 nye ord til ordbogen.

